

Griffie

Memo

Onderwerp

Uitnodiging commissie Sturen en verantwoorden 6 november 2020

Geachte dames en heren,

Hierbij nodig ik u uit voor de vergadering van de Commissie Sturen en verantwoorden. De vergadering vindt plaats op vrijdag 11 december 2020. Locatie en starttijd staan vermeld in de dagindeling.

De griffier van Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Mw. Mr. K.A.E. ten Cate

Datum

1 december 2020

Ons kenmerk

Aan

Commissie Sturen en
verantwoorden

Kopie aan

Griffie

S.F.P. (Simon) van den Bighelaar

B.P. (Berno) Schemmekes

Van

G.A. (Gerard) Hoogendijk

Telefoon

06-15078778

Griffie

Concept-agenda

Commissie Sturen en verantwoorden 11 december 2020

1. Opening en vaststellen agenda
2. Bespreking Boardletter 2020 van BDO Accountants

Zie 2 bijlagen. BDO Accountants heeft in het kader van de opdracht voor controle van de Provinciale Jaarstukken 2020, de interim-controle 2020 uitgevoerd en daarover verslag uitgebracht middels de Boardletter 2020 (bijlage). De Commissie gaat eerst in gesprek met de accountant over de Boardletter 2020. Vervolgens wordt de bestuurlijke reactie (bijlage) van GS op deze Boardletter in de bespreking betrokken.

3. Bespreking tussenstand Rechtmatigheidsverantwoording GS

De werkgroep rechtmatigheidsverantwoording van de Commissie heeft zich door betrokkenen uit de ambtelijke organisatie verder laten informeren over de stand van zaken omtrent de voorbereidingen op het uitbrengen van een rechtmatigheidsverantwoording door GS. De tussenstand wordt door de organisatie gepresenteerd (bijlage) en besproken in de Commissie.

4. Rondvraag en sluiting

O.a. voorstel vaststellen vergaderdatum volgende Commissievergadering op Statendag 22 januari 2021.

Datum

1 december 2020

Ons kenmerk

Aan

Commissie Sturen en
verantwoorden

Kopie aan

Griffie

B.P. (Berno) Schemmekes

S.F.P. (Simon) van den Bighelaar

Van

G.A. (Gerard) Hoogendijk

Telefoon

06-15078778

BOARDLETTER 2020

Provincie Noord-Brabant

13 NOVEMBER 2020

BDO

Aanbiedingsbrief

Aan de Provinciale Staten van de provincie
Noord-Brabant
T.a.v. mevrouw mr. K.A.E. Ten Cate, griffier
Postbus 90151
5200 MC 'S-HERTOGENBOSCH

Tilburg, 13 november 2020

Kenmerk: DMe/NvE/StH/CWi/1009912/2005675

Ter informatie

De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudsopgave interactief. Aan de hand van de navigatiebalk onderaan de pagina en/of de menustructuur bovenaan de pagina kan door het document genavigeerd worden.

VORIGE PAGINA

VOLGENDE PAGINA

DASHBOARD

AANBIEDINGSBRIEF

Geachte leden van de Provinciale Staten,

In het kader van de aan ons verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening 2020 van de provincie Noord-Brabant brengen wij u hiermee op hoofdlijnen verslag uit over onze bevindingen naar aanleiding van onze interim-controle. Tevens informeren wij u over relevante actualiteiten.

Voor een nadere omschrijving van onze opdracht, de reikwijdte en aanpak van onze controle en overige afspraken verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging.

In deze rapportage richten wij ons met name op mogelijke verbeterpunten in de bedrijfsvoering en de processen die wij hebben onderzocht in het kader van de controle van de jaarrekening. Onze boardletter is daarom van nature kritisch van aard. Dit heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de interne beheersing en het zelfcontrolerend vermogen van de provincie. De boardletter heeft daarmee ook een dubbel karakter. De aanbevelingen zien vooral toe op de interne beheersing en bedrijfsvoering. Wij vinden deze aanbevelingen ook relevant voor PS, zodat PS vanuit de toezichthoudende rol kan toezien op de verbeteringen in de interne beheersing.

Wij vertrouwen erop u met deze boardletter naar aanleiding van onze interim-controle 2020 van dienst te zijn geweest. Wij zijn graag bereid onze bevindingen mondeling toe te lichten.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.

namens deze,

drs. D.O. Meeuwissen RA

Partner en externe accountant provincie Noord-Brabant

Inhoudsopgave

1. DASHBOARD

2. ACTUALITEITEN

3. ONS BEELD VAN DE INTERNE BEHEERSING

4. IT-BEHEERSING

5. VOORUITBLIK JAARREKENING- CONTROLE 2020

1. Dashboard

1.1 Dashboard

1.1 Dashboard

ACTUALITEITEN - WET- EN REGELGEVING		ACTUALITEITEN - CORONA		ONS BEELD VAN DE INTERNE BEHEERSING	
▶ Behandeling van de rechtmatigheidsverantwoording in de Tweede Kamer staat vooralsnog in december 2020 gepland. Er moeten nog meerdere stappen worden doorlopen voordat invoering een feit is, waardoor er onzekerheid is of de invoering in 2021 zal ingaan. De provincie Noord-Brabant heeft inmiddels diverse stappen genomen, waaronder afstemming tussen de werkgroep S&V en de ambtelijke werkgroep rechtmatigheid. ▶ Aangescherpte regelgeving rondom verwerkingwijze subsidies (matching aan het boekjaar) vergt nog nadere uitwerking en besluitvorming. Uitgangspunt: provincies bepalen grensbedragen voor subsidies, rekening houdend met materieel effect voor de jaarrekening. Provincie Noord-Brabant is voornemens op basis van het percentage een vast bedrag als grensbedrag te hanteren.		▶ De impactanalyse-Corona is opgesteld ten tijde van de jaarrekening en periodiek worden eventuele financiële effecten bijgesteld. ▶ Wij adviseren de provincie na te gaan wat de coulance regeling inzake subsidies en leningen betekent voor de risico's van de provincie en de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2020. ▶ Wij adviseren de provincie niet alleen de programma's en taken te analyseren, maar ook mogelijke effecten van corona op belangrijke balansposities zoals leningen derden en de waardering van gronden en verbonden partijen. Daarbij ligt het voor de hand aandacht te schenken aan mogelijke Corona-effecten van derden op het weerstandsvermogen van de provincie. ▶ In de scenarioanalyse adviseren wij ook de gevolgen voor de interne beheersing te betrekken, maatregelen te prioriteren en het verloop van onzekerheden monitoren.		▶ De interne beheersing als geheel is toereikend om materiële onjuistheden en/of onrechtmatigheden in het kader van de jaarrekeningcontrole te ontdekken en te corrigeren. ▶ De interim-controle 2020 volgt relatief snel op de jaarrekeningcontrole 2019, waardoor opvolging van de aanbevelingen en concrete acties onderhanden of opgepakt zijn, maar nog niet zijn geïmplementeerd binnen de processen. Ons beeld van de processen is daarmee ongewijzigd ten opzichte van begin van het jaar. ▶ Er zijn verbeteringen doorgevoerd in het intern controleplan 2020 ten opzichte van vorig jaar, zoals het verbeteren van de onderliggende documentatie, de vastlegging van overwegingen en de bepaling van steekproefaantallen.	
SPEERPUNT COMMISSIE STUREN EN VERANTWOORDEN		ONS BEELD VAN DE IT-BEHEERSING SAP		VOORUITBLIK CONTROLE 2020	
Speerpunt inzake risicobeheersing immunisatieportefeuille: ▶ Er wordt geopereerd binnen de gestelde kaders. ▶ Gestelde kaders en restricties vloeien voort uit nationale wetgeving of eigen gestelde restricties in de Verordening treasury. ▶ PS wordt na elke vergadering van de Treasury Commissie geïnformeerd. PS geeft bij leningen in het kader van de publieke taak haar wensen en bedenkingen mee aan GS. ▶ Het te behalen rendement is afhankelijk van de economische ontwikkelingen, het risicoprofiel van uitzettingen en de portefeuillelimieten. ▶ De provincie staat voor de keuze tussen behoud/verlagen van het minimaal te behalen rendement en het veranderen van de risicoacceptatie.		▶ Geen noemenswaardige verstoringen vastgesteld in de continuïteit van de IT-omgeving in 2020. ▶ Voor de onderwerpen logische toegangsbeveiliging en wijzigingsbeheer is onze conclusie dat de provincie de risico's hieromtrent grotendeels toereikend beheerst. ▶ De meeste bevindingen uit onze boardletter 2019 zijn geadresseerd of een proces om deze te adresseren is in gang gezet. ▶ De rol van de provincie bij uitbesteding van IT-beheer is verschoven naar een regie voerende rol. Vanuit deze rol heeft de provincie een aantal stappen gezet, waaronder maandelijks overleg met OGD over de mate waarin de performance met betrekking tot de SLA wordt beoordeeld.		▶ Het najaar van 2020 staat in het teken van het maken van afspraken met de organisatie met betrekking tot de documentatie omtrent de waardering van balansposities en om de doorlooptijd voor de controle te verkorten. ▶ De focus voor de controle van de jaarrekening 2020 ligt op de documentatie met betrekking tot de waardering van balansposities, waaronder grondexploitaties, leningen en deelnemingen. ▶ Voor de controle hebben wij vier aandachtspunten onderkend: ▶ Management override ▶ Waardering financiële vaste activa en grondexploitaties ▶ EU-aanbestedingen ▶ Ongeautoriseerde handelingen in IT-systemen	
DASHBOARD		ACTUALITEITEN		INTERNE BEHEERSING	
		IT-BEHEERSING		CONTROLE 2020	

2. Actualiteiten

2.1 Status rechtmatigheidsverantwoording

2.2 Verwerkingswijze subsidies

2.3 Impact van COVID-19 op de controle van de jaarrekening

2.1 Status rechtmatigheidsverantwoording

Ontwikkelingen
rechtmatigheids-
verantwoording

Behandeling in Tweede
Kamer vooralsnog in
december 2020

Nog meerdere stappen
te doorlopen voor
invoering

De provincie Noord-
Brabant heeft diverse
stappen ondernomen,
waaronder afstemming
tussen de werkgroep
S&V en de ambtelijke
werkgroep
rechtmatigheid

Invoering rechtmatigheidsverantwoording door het college met ingang van 2021

In onze boardletter bij de jaarrekening 2019 hebben wij u geïnformeerd over de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Afgelopen maanden hebben de nodige ontwikkelingen plaatsgevonden omtrent de rechtmatigheidsverantwoording. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording was initieel gekoppeld aan de Financiële Verhoudingswet. Als gevolg van corona behandelt de Tweede Kamer alleen vitale wetgeving en de Financiële Verhoudingswet is doorgeschoven. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft nog steeds de wens dat met ingang van 2021 door het college van gedeputeerde staten (GS) zelf een rechtmatigheidsverantwoording wordt afgeven bij de jaarrekening. Om de rechtmatigheidsverantwoording nog in 2020 door de Tweede Kamer te laten behandelen, heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties afgelopen zomer de rechtmatigheidsverantwoording gekoppeld aan de Wet versterking decentrale rekenkamers die in december in de Tweede Kamer wordt behandeld. Als gevolg hiervan gaat de rechtmatigheidsverantwoording ook per direct van toepassing zijn op waterschappen.

Voordat de rechtmatigheidsverantwoording ingevoerd kan worden, dienen nog een aantal procedures te worden doorlopen, waaronder de consultatieprocedure. Hierdoor is de planning krap voor de behandeling van de rechtmatigheidsverantwoording in de Tweede Kamer in december. Tevens worden nog notities zoals een NBA-Handreiking, Best Practices VNG/IPO en de Kadernota Rechtmatigheid uitgebracht waarin gevolgen van de rechtmatigheidsverantwoording op onder andere de controlewerkzaamheden en de (verbijzonderde) interne controle uiteen worden gezet. Doordat de wetgeving nog niet definitief is kunnen ook deze notities nog niet worden opgesteld en uitgebracht.

De kans is reëel dat dat rechtmatigheidsverantwoording niet met ingang van 2021, maar met ingang van boekjaar 2022 wordt ingevoerd.

De provincie Noord-Brabant heeft inmiddels diverse stappen genomen ter voorbereiding op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Er is door de ambtelijke organisatie een plan van aanpak opgesteld voor de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording, er wordt een doelgroepencommunicatieplan opgesteld en er vindt periodiek overleg plaats met collega's van andere provincies waarin ideeën worden uitgewisseld.

Binnen de provincie zijn twee werkgroepen ingesteld; zowel de ambtelijke organisatie als de commissie S&V hebben een werkgroep Rechtmatigheid ingericht. Er heeft een verkennend gesprek plaatsgevonden tussen de werkgroep van S&V, de concerncontroller en twee auditors en er volgt een tweede gesprek waarin de leden van de werkgroep S&V worden geïnformeerd over het controleproces binnen de organisatie. De werkgroep S&V wil gezamenlijk optrekken met de ambtelijke organisatie en in de commissievergadering van 11 december 2020 haar advies uitbrengen aan de overige commissieleden.

2.2 Verwerkingswijze subsidies

Aanleiding:
aanvullende
regelgeving

Commissie BBV en
matching subsidies aan
het boekjaar

Uitgangspunt:
provincies bepalen
grensbedragen voor
subsidies, rekening
houdend met materieel
effect voor de
jaarrekening

Provincie Noord-
Brabant is voornemens
op basis van het
percentage een vast
bedrag als grensbedrag
te hanteren

Verwerkingswijze subsidies

De commissie BBV heeft begin 2019 aanvullende regelgeving gepubliceerd over het moment van lastneming door provincies en gemeenten van verstrekte subsidies. Omdat de administratieve gevolgen groot zouden zijn voor zowel subsidieontvangers als provincies en gemeenten is een werkgroep met daarin een afvaardiging van het ministerie van BZK, het IPO en accountants met een aangepast voorstel voor een uniforme werkwijze gekomen. Deze werkgroep heeft een uniforme werkwijze op deze aanvullende regelgeving opgesteld, waarin onder andere het voorkomen van een lastenverzwaring en het naleven van het voorzichtigheidsbeginsel zijn opgenomen.

De commissie BBV heeft eerder vragen en antwoorden gepubliceerd over exploitatiesubsidies en investeringssubsidies. De provincies hebben in het memo handelswijze lastneming subsidies aan de commissie BBV hun (huidige en mogelijk nieuwe) handelwijze en de problematiek rondom uitvoering van het verstrekken van subsidies beschreven. Door provincies worden veel subsidies verstrekt die een projectmatig karakter hebben. Daarbij valt onderscheid te maken in projecten binnen één boekjaar en projecten die boekjaar overschrijdend zijn. Doorgaans zijn daaraan voorwaarden verbonden zoals het doen van inspanningen en /of leveren van prestaties.

Het memo handelswijze lastneming subsidies is voorgelegd aan de commissie BBV en de commissie BBV heeft zelf antwoorden gepubliceerd op dit memo. Op hoofdlijnen is de conclusie van de commissie BBV dat de in het memo beschreven handelwijze van de provincies past binnen het stelsel van het BBV. De commissie kan zich vinden in de optie dat er gewerkt wordt met percentages voor grensbedragen: voor het ramen en verantwoorden van subsidies mogen kleinere subsidies (onder de grens) daarmee als last in het jaar van het afgeven van de beschikking worden genomen. Voor de grotere subsidies (boven de grens) geldt dat er sprake moet zijn van een matching van de verantwoorde subsidielasten met de daarvoor door de subsidienten geleverde prestaties.

Belangrijke kanttekening van de commissie hierbij is dat Provinciale Staten het grensbedrag zodanig dient vast te stellen, dat als deze optie wordt gebruikt in enig begrotingsjaar, het totale financiële effect niet dermate materieel is dat het principe van het stelsel van baten en lasten in geding komt. Een te hoog grensbedrag kan leiden tot een materiële impact op de jaarrekening.

Door de beantwoording van de commissie BBV is onzekerheid ontstaan bij de provincies ten aanzien van het vast te stellen grensbedrag hetgeen impact heeft op de in de subsidiebeschikkingen op te nemen voorwaarden en aan te leveren documenten. Momenteel wordt door provincies en accountants gewerkt aan een passende oplossing.

De provincie Noord-Brabant heeft besloten het grensbedrag op basis van het voorgestelde percentage op een vast bedrag van € 2,5 miljoen vast te stellen. Het besluit hierover wordt, gelijktijdig met de begroting, ter goedkeuring in de Statenvergadering van 13 november 2020 behandeld.

2.3 Impact van COVID-19 op de controle van de jaarrekening

Impact van COVID-19 op de controle van de jaarrekening

De exacte impact van corona is bij de jaarrekening 2020 duidelijk

Naast financiële impact ook effecten voor de interne beheersing in kaart brengen

Voor de lange termijn een scenario analyse opstellen om aan de juiste knoppen te draaien

Impactanalyse

De lange termijn impact van het Coronavirus op de maatschappij en economie zijn hoogst onzeker. In de jaarrekening 2019 had de provincie, in lijn met de verslaggevingsrichtlijnen hieromtrent, een eerste analyse opgenomen van de belangrijkste risico's en onzekerheden. De provincie heeft op haar website een infographic opgenomen met de getroffen maatregelen om de gevolgen van de coronacrisis zoveel mogelijk te dempen. Van belang is om de getroffen maatregelen te blijven monitoren en, waar nodig, aanvullende maatregelen te treffen of reeds getroffen maatregelen bij te stellen. Een aantal recent getroffen maatregelen ziet toe op het kwijtschelden van huur, betalingsregelingen met debiteuren, het verstrekken van extra subsidies, het extra beschikbaar stellen van middelen voor investeringen ter bevordering van coronaherstel, de gevolgen van lagere inkomsten door de terugloop van reizigers in het openbaar vervoer en de gevolgen voor de culturele sector, pelsdierhouderijen en de veerkracht van ondernemers.

De belangrijkste gevolgen van corona voor de provincie Noord-Brabant hebben betrekking op onzekerheden en/of vertraging binnen programma's en voor investeringen, maar de exacte gevolgen voor de provincie, met name voor de waardering van leningen en verbonden partijen, zijn pas bij de jaarrekening 2020 duidelijk.

Advies voor de kortere termijn; toets naast financieel impact ook effect op interne beheersing

Uit de eerste inschatting van de provincie lijkt de financiële impact beperkt, maar de onzekerheden blijven. Juist daarom is het belangrijk op korte termijn een aantal maatregelen te treffen: *(niet limitatief)*

- Wij adviseren de provincie na te gaan wat de coulance regeling inzake subsidies en leningen betekent voor de risico's van de provincie en de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2020.
- Wij adviseren de provincie niet alleen de programma's en taken te analyseren, maar ook mogelijke effecten van Corona op belangrijke balanspositie zoals leningen derden en de waardering van gronden en verbonden partijen. Daarbij ligt het voor de hand aandacht te schenken aan mogelijke corona-effecten van derden op het weerstandsvermogen van de provincie.
- Wij adviseren de provincie na te gaan wat het effect van corona is op de bedrijfsvoering en de interne beheersing.

Op dit moment werkt de commissie BBV aan de kadernota 2020 en mogelijke effecten van coronamaatregelen op de intern en externe controle van de rechtmatigheid.

Advies voor de langere termijn: Scenario analyse

De organisatie anticipeert reeds op toekomstige ontwikkelingen. In de statenmededelingen Koers 2030 en Toekomstbestendige bedrijfsvoering zijn Provinciale Staten hierover geïnformeerd. Zowel op het terrein van financiën (duurzaam begroten) als op het terrein van bedrijfsvoering wordt vooruitgekeken naar wat er nodig is om tot 2030, maar ook in de periode daarna, als provincie een bij haar rol passende bijdrage te kunnen blijven leveren aan het realiseren van de maatschappelijke opgaven en om daarbij flexibel in te kunnen blijven spelen op zich steeds sneller opvolgende ontwikkelingen. Aanvullend op deze aanpak geven wij in overweging voor de langere termijn in het risicomanagement aandacht te hebben voor scenario's en dit onder meer toe te passen op de potentiële gevolgen van corona. Breng vanuit risicomanagement in beeld wat er kan gebeuren als corona nog een half jaar, een jaar of anderhalf jaar aanhoudt, niet alleen voor wat betreft de consequenties voor de Brabantse samenleving en de door de provincie in dat kader te treffen maatregelen, maar ook voor wat betreft de consequenties voor de bedrijfsvoering en de interne organisatie. Welke risico's kunnen er optreden, aan welke knoppen kan worden gedraaid en welke maatregelen kunnen worden getroffen. Betrek hierbij ook (de consequenties voor) het weerstandsvermogen van de provincie. Prioriteer zo nodig de te treffen maatregelen. Indien een scenario zich voordoet, monitor de onzekerheden en het verloop daarvan en pas eventueel de maatregelen aan.

3. Ons beeld van de interne beheersing

- 3.1 Samenvatting effectiviteit van de interne beheersing
- 3.2 Overzicht kaderstelling en interne beheersing
- 3.3 Concrete aanbevelingen
- 3.4 Speerpunt commissie sturen en verantwoorden

3.1 Samenvatting effectiviteit van de interne beheersing

De interne beheersing als geheel is in de basis toereikend om materiële onjuistheden en/of onrechtmatigheden in het kader van de jaarrekeningcontrole te ontdekken en te corrigeren

Samenvatting effectiviteit van de processen

Het jaar 2020 is voor de provincie een bijzonder jaar geweest. COVID-19 heeft van de medewerkers van de provincie een acute wijziging van de gebruikelijke manier van werken gevraagd. Deze ontwikkeling heeft hoofdzakelijk impact op de wijze van communiceren. De ontwikkelingen hebben thans een beperkte weerslag op de interne beheersing ten opzichte van het voorgaande boekjaar. Op basis van onze uitgevoerde werkzaamheden komen wij tot de conclusie dat de interne beheersing als geheel (three lines of defense) in de basis toereikend is om materiële onjuistheden en/of onrechtmatigheden in het kader van de jaarrekeningcontrole te ontdekken en te corrigeren. Wel constateren wij bij uw provincie, net als bij veel andere organisaties, nog aandachtspunten op het gebied van het zichtbaar maken van de uitgevoerde controls. Dit wil zeggen dat er wel in alle processen sprake is van (primaire) functiescheiding en autorisaties, maar dat zichtbare (controle)handelingen die ten grondslag liggen aan de autorisaties in sommige processen ontbreken.

Uitwerking controlestrategie per proces

Voor elk proces beoordelen wij de onderdelen controle technische functiescheiding (CTFS), Administratieve organisatie / interne beheersing IT-maatregelen en Verbijzonderde interne controle. Indien een organisatie optimaal in control is kunnen ook wij gebruik maken van uw eigen interne beheersing. De vaak tijdrovende en gedetailleerde gegevensgerichte werkzaamheden, kunnen dan beperkt blijven tot een minimum.

Three Lines of defense-model als leidraad

Bij de provincie Noord-Brabant is het three lines of defense-model ingericht binnen de organisatie. Binnen de first line of defense, het primaire proces, zijn de lijnmanagers verantwoordelijk voor de processen. Interne beheersmaatregelen worden uitgevoerd door de functionarissen die betrokken zijn bij de uitvoering van de dagelijkse activiteiten in de organisatie en het lijnmanagement. Binnen de second line of defense, de ondersteunende processen, opereren de adviseurs bedrijfsvoering die de eerste lijn adviseren op het gebied van bedrijfsvoering, managementinformatie en P&C-producten. De planning- & controlcyclus en het risicomanagement zijn daarbij belangrijke instrumenten. Het sluitstuk is de third line of defense die wordt gevormd door team CC&A en de verbijzonderde interne controle betreft. Team CC&A controleert op basis van het interne controleplan of de 1^e en 2^e lijn haar taken goed uitvoeren en beoordeelt of het samenspel tussen de 1^e en 2^e lijn soepel functioneert. Hierbij voert team CC&A interne controles uit op basis van het interne controleplan en bevindingen worden besproken met de verantwoordelijke manager(s) en middels interne controle rapportages gerapporteerd.

3.2 Overzicht kaderstelling en interne beheersing

PROCES	Kaderstelling en toezicht PS	Kaderstelling en toezicht GS	1st Line	2nd Line	3rd Line
Planning & Control	Financiële verordening	Mandaatregelingen	Planning begrotingsproces, Interne planning opstellen jaarrekening		
Subsidies	ASV & Algemene bijdrage verordening. Toezicht mogelijk via Openbaar subsidieregister	Beleidsregels subsidies (regelingen) Toezicht via afzonderlijk GS-besluit	Funcitiescheiding in proces, adviesformulier en beschikking	Advies staatssteuncoördinator en juridische zaken bij subsidies zonder beleidsregels	Gegevensgerichte controle op afgegeven subsidies
Factuurverwerking & betaling	Financiële verordening	Procuratieregeling, mandaatlijsten	Proceshandboek	Funcitiescheiding tussen factuurverwerking en betaling	Interne controle op prestatielevering en factuurverwerking Controle dubbele betalingen
Aanbestedingen	Financiële verordening	Inkoopbeleid 2016 PNB & Mandaatlijst inkoop en aanbesteden 2009	Proceshandboek, startformulier incl. raming, contractbeheer	Advies inkoopadviseur en advies P&O > € 25K verplicht Afwijkingsbesluit door directeur bedrijfsvoering	Jaarlijkse inkoopanalyse achteraf
Grond- en vastgoedbeheer	Beheersstatuut ontwikkelbedrijf Meerjarenperspectief ontwikkelbedrijf Grondstrategie realisatie Ecologische Hoofdstructuur (EHS)	Catalogus operationele bevoegdheden Toezicht via mandaatstuk aan- en verkopen ter kennisgeving naar GS	Funcitiescheiding tussen medewerkers ontwikkelbedrijf en programma managers Gebruik externe taxateur	Controle planeconoom op risicoanalyse en waardering	Controle op aan- en verkopen Controle op waarderingsproces
Personeel	Collectieve arbeidsvoorwaardenregeling Provincies	Mandaatlijst personele aangelegenheden 2018 Personeelshandboek	CTFS: H-manager, SA-medewerker, Functioneel beheer SAP HCM. Functievermogen SA	IC-salarissen (P-control)	Controle op uitvoering P-control
Treasury	Verordening treasury Noord-Brabant Toezicht via PS-besluiten	Treasurystatuut, afzonderlijke GS-besluiten Toezicht via treasury commissie	Proceshandboek	Treasurycommissie	Controle op waardering
Beheersing verbonden partijen	Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen	Afzonderlijke GS-besluiten	Team verbonden partijen	Monitoring en evaluatie	Controle op waardering Controlerend accountant verbonden partij
Beheer kapitaalgoederen en wegenbeheer	Provinciaal Verkeers- en Vervoer Plan (PVVP) / Financiële verordening	Kwaliteitsnota Onderhoud Provinciale Infrastructuur (Kopi) Programmering Mobiliteit 2020-2025	Contractbeheersingsplan, procesbeschrijving, inkoopplan, , IPM-rollen (manager contractbeheersing, iamp-pro-cyclus)	Expertisebureau (kostendeskundige, aanbestedingsjurist, inkoper, risicomanagement)	Aanbestedingscontrole werken

Ontoereikend, meerdere bevindingen en aanbevelingen. Risico x impact is hoog.

Toereikend, één of enkele aanbevelingen resteren. Risico x impact is middel.

Adequaat, enkel aanbevelingen ter verdere optimalisatie. Risico x impact is laag.

3.3 Concrete aanbevelingen

Ons beeld van de primaire processen is gelijk aan vorig jaar

Aanbevelingen Openbaar Subsidieregister zijn onderhanden

Project voor de spendanalyse is opgestart

Uitgevoerde controles liggen beperkt zichtbaar vast

Verbeteringen zijn doorgevoerd in het intern controleplan 2020

Algemeen

Wij constateren dat, voor de jaarrekeningcontrole relevante processen, de kaders die door zowel PS als GS zijn vastgesteld helder en consistent zijn. Bij de jaarrekeningcontrole 2019 hebben wij in onze boardletter gerapporteerd over bevindingen binnen de voor de jaarrekeningcontrole relevante processen. De interim-controle 2020 volgt relatief snel op de jaarrekeningcontrole 2019 en de door Provinciale Staten opgestelde adviezen. Wij constateren dat de organisatie kennis heeft genomen van de bevindingen en aanbevelingen en concrete acties onderhanden heeft. Door het korte tijdsbestek is de opvolging van deze aanbevelingen nog onderhanden en hebben nog geen majeure wijzigingen binnen de processen plaatsgevonden en hebben wij opvolging van de aanbevelingen nog niet kunnen vaststellen. Ons beeld van de processen is daarmee ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

Subsidies

In onze boardletter bij de jaarrekeningcontrole 2019 hebben wij gerapporteerd over het subsidieproces en het Openbaar Subsidieregister. De ambtelijke organisatie heeft kennis genomen van onze adviespunten en heeft een start gemaakt om de aanbevelingen door te voeren. Wij hebben geconstateerd dat de ambtelijke organisatie deze aanbevelingen onderhanden heeft en hier een praktische en technische werkbare invulling aan geeft zonder dat dit afbreuk doet aan de leesbaarheid van het Openbaar Subsidieregister. Over de invulling vindt nog afstemming plaats met de commissie sturen & verantwoorden.

Aanbestedingsrechtmatigheid

In onze boardletter bij de jaarrekeningcontrole 2019 hebben wij gerapporteerd over het uitbreiden van de controle door orderdesk ter borging van de aanbestedingsrechtmatigheid. Wij hebben geconstateerd dat er geen wijzigingen zijn doorgevoerd in dit proces. Binnen de afdeling inkoop is wel reeds een project opgestart om op basis van CPV-codes periodiek te kunnen rapporteren.

Personeelsproces

Binnen het personeelsproces is sprake van primaire functiescheiding tussen de personeelsorganisatie, salarisadministratie en de financiële administratie. Tevens worden op basis van een controlelijst maandelijks controles uitgevoerd voordat verloning plaatsvindt. Door de manier van vastleggen die bij deze controle wordt toegepast is niet zichtbaar welke eventuele bevindingen tijdens de controle zijn geconstateerd en zijn gecorrigeerd. Het risico op een materiële onjuistheid is echter beperkt. De organisatie heeft aangegeven hier geen verdere actie op te ondernemen. Wij kunnen ons hier in vinden.

3rd Line of Defense (Concern control, verbijzonderde interne controle)

Het intern controleplan 2020 is geactualiseerd en verder goptimaliseerd ten opzichte van 2019, waaronder de documentatie, het vastleggen van overwegingen en het aantal interne controles dat per proces wordt gecontroleerd. Eveneens wordt bekeken door Team CC&A of het subsidieproces vanaf 2021 (deels) systeemgericht gecontroleerd kan worden.

3.4 Speerpunt commissie sturen en verantwoorden (1/3)

Kaders liggen onder andere vast in de Verordening treasury

Verwachting: vanaf 2021 wordt het minimaal gestelde rendement van € 122,5 miljoen niet meer gehaald

Risicobeheersing immunisatieportefeuille

Vanuit de commissie sturen en verantwoorden heeft u ons een speerpunt meegegeven. Dit speerpunt ziet toe op de **immunisatieportefeuille** waarbij u ons heeft gevraagd onderzoek te doen hoe de risico's worden beheerd, hoe het rendement op peil wordt gehouden en wat de rol van Provinciale Staten is. Om antwoord te geven op dit speerpunt hebben we de kaders in kaart gebracht, hoe het rendement op peil wordt gehouden en wat de rol van Provinciale Staten is.

De kaders waarbinnen de treasurer opereert zijn door PS vastgelegd in de Verordening treasury. Aanvullend is door Gedeputeerde Staten het treasurystatuut opgesteld. Deze kaders betreffen zowel restricties die de provincie zichzelf oplegt als restricties die vanuit hogerhand, zoals de Wet Fido, zijn opgelegd en betreffen onder andere het risicoprofiel van uitzettingen, de portefeuillelimiet en dat de provincie niet mag investeren in nieuwe obligaties, maar alleen nog mag switchen. Tevens is sprake van kaders en restricties die worden gehanteerd, maar niet formeel vastliggen of zijn opgelegd.

Na de verkoop van Essent aandelen is de reserve immunisatieportefeuille gevormd. Dit vermogen is uitgezet in obligaties, deposito's via schatkistbankieren, kortlopend schatkistbankieren, langlopende leningen aan decentrale overheden en leningen in het kader van de publieke taak. **Doelstelling van de reserve immunisatieportefeuille is het behalen van een minimaal rendement van € 122,5 miljoen per jaar.** Ter egalisatie van het rendement is de dividend- en rentereserve ingesteld. De dividend- en rentereserve bestaat voor € 119 miljoen uit egalisatie en voor € 196 miljoen uit een buffer. **De egalisatie is opgebouwd uit de behaalde boekwinst bij verkoop van obligaties en valt de komende jaren vrij over de resterende looptijd die de voortijdig verkochte obligatie had.** Daarnaast wordt deze reserve jaarlijks verhoogd met het behaalde rendement wat hoger uitvalt dan het door PS gestelde minimaal te behalen rendement van € 122,5 miljoen per jaar. De verwachting van de provincie is echter dat vanaf boekjaar 2021 dit gestelde rendement niet meer wordt behaald hetgeen met name wordt veroorzaakt door de extreem lage rente op de kapitaalmarkt waardoor herbeleggingen met een beoogd rendement niet of nauwelijks beschikbaar zijn en obligaties met een (zeer) hoge rente de komende jaren aflopen en worden verkocht.

Voor alle uitzettingen geldt dat het risicoprofiel (zeer) laag moet zijn. De leningen in het kader van de publieke taak kennen echter een theoretisch hoger risico dan de leningen aan decentrale overheden. Wij hebben op de volgende pagina in een tabel een samenvatting weergegeven per portefeuille welke regelgeving er van toepassing is, hoe het rendement op peil wordt gehouden en wat de rol van Provinciale Staten is.

3.4 Speerpunt commissie sturen en verantwoorden (2/3)

Portefeuille	Omvang per 31-12-2019 * € 1.000	Kaders / restricties	Rendement op peil?	Rol PS?
Nominale waarde obligaties en agio/disagio saldo	356.496	Wet Fido, Verordening treasury	Dagelijkse monitoring, switchen bij 20 basispunten verschil. Vermogensbeheerder acteert binnen het gestelde mandaat.	Vaststellen Verordening treasury. Treasury Commissie verslag en rapportage ter kennisname naar PS.
Langlopend via deposito's schatkist	340.700	Regeling Schatkistbankieren decentrale overheden	Geen invloed. Geplaatst voordat SKB verplicht werd. Deposito's kennen verschillende looptijden.	Geen actieve rol. Informeren PS in begroting, jaarrekening en treasuryparagraaf.
Uitzettingen kortlopend schatkist	88.771	Regeling Schatkistbankieren decentrale overheden	Verplichting vanuit de Regeling, geen invloed op uit te oefenen.	Geen actieve rol. Informeren PS in begroting, jaarrekening en treasuryparagraaf.
Langlopende leningen aan decentrale overheden	1.274.385	Verordening treasury	Informeel 0,5% als minimale rente op leningen. Proces loopt via de vermogensbeheerder.	Vaststellen Verordening treasury
Leningen in het kader van publieke taak	282.034	Verordening treasury	Rentepercentage wordt per lening bekeken. Initiatief tot lening vloeit voort uit de rol van de provincie (aandeelhouder/ verbonden partij) of het uitgevoerde beleid. Toezicht maandelijks/ per kwartaal op basis van rapportages.	Elke lening wordt expliciet voorgelegd aan PS inzake 'wensen en bedenkingen'. Besluitvorming daarna ligt bij GS.
Totaal	2.342.387			

3.4 Speerpunt commissie sturen en verantwoorden (3/3)

Er wordt geopereerd binnen de gestelde kaders

Rendement is afhankelijk van risicoprofiel en portefeuillemieten

Provincie staat voor de keuze tussen rendement of veranderen van de risicoacceptatie

Samenvattend

De risicobeheersing en het toezicht op het rendement verschilt per portefeuillesoort. Wij achten de risicobeheersing goed in de grip. De gestelde kaders door Provinciale Staten en zoals in de Verordening treasury vastgelegd, zijn duidelijk en middels een gesteld mandaat wordt binnen de kaders geopereerd. Tevens wordt PS, na de vergadering van de Treasury Commissie, geïnformeerd en wordt het verslag van deze commissie via de griffie ter inzage gelegd voor de Statenleden. Door de gestelde kaders in de Verordening treasury is er weinig speelruimte waarbinnen de treasurer kan opereren. De belangrijkste restricties betreffen de portefeuillemiet en de risico aanvaardbaarheid ('risk appetite'). De risico's voor leningen in het kader van de publieke taak worden maandelijks (Efteling) of elk kwartaal (Beekse Bergen) inclusief ratio's ontvangen. Deze rapportages worden beoordeeld en eventuele risico's worden op basis van deze rapportages onderkend en geadresseerd.

Voor het rendement op leningen aan decentrale overheden is de provincie ook afhankelijk van de markt en de rente die banken, zoals de BNG, voor leningen rekenen. Binnen de gestelde kaders wordt wel gezocht naar mogelijkheden voor nieuwe leningen of een andere onderverdeling van de portefeuille om het best mogelijke rendement te krijgen. Tevens gaat de hoogte van het te behalen rendement gepaard met het risicoprofiel. Investerings met een laag risico, hebben een laag rendement en investeringen met een hoog risicoprofiel hebben een hoog rendement.

Wij geven Provinciale Staten ter overweging een richting te kiezen tussen rendement of risicoprofiel. Enerzijds is er externe wetgeving die de provincie restricties oplegt wat zij met haar overtuigende middelen kan en mag doen en anderzijds hebben economische ontwikkelingen de afgelopen jaren gevolgen gehad op de rentestanden op hypotheek en leningen. Beiden leiden ertoe dat het rendement de komende jaren verder zal afnemen. Wanneer Provinciale Staten waarde hecht aan een minimaal te behalen rendement, zal de provincie minder risico-avers moeten zijn. Mogelijkheden zijn de onderverdeling van de portefeuillemiet herzien of leningen met een iets hoger risicoprofiel en dus hogere rente accepteren. Eén van de voornaamste pijlers van het beleid van de provincie is prudent beheer van publieke middelen en het minimaliseren van risico's. Hierbij geldt eveneens dat de provincie geen financiële instelling is en dat er sprake is van publiek geld dat wordt ingezet. Deze pijler uit het beleid dient bij de te maken overweging wel in stand te blijven. Daarnaast valt te overwegen het vermogen, binnen de reikwijdte van de Verordening treasury, breder in te zetten voor het realiseren de maatschappelijke opgave in Brabant.

4. IT-beheersing

4.1 IT-beheersing

4.1 IT-beheersing (1/3)

Wij beoordelen de betrouwbaarheid en continuïteit IT voor zover relevant voor de controle van de jaarrekening

Beoordeelde systemen:

- SAP HANA
- SAP CUA
- SAP CRM
- SAP Fiori

Samenvattende resultaten Algemene IT-beheersmaatregelen

IT-werkzaamheden en onze rol

Ingevolge artikel 2:393, lid 4 BW, dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen die naar voren zijn gekomen uit de beoordeling van de automatiseringsomgeving wat betreft de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Wij benadrukken dat onze jaarrekeningcontrole gericht is op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en zich niet primair richt op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. De IT-auditwerkzaamheden zijn geïntegreerd in de controleaanpak van de jaarrekening.

Het inzicht in de betrouwbare werking van ICT-systemen en applicaties en het gebruik daarvan door de organisatie, vormen een onderdeel van de kwaliteit van de interne beheersing en de administratieve organisatie. Algemene IT-beheersmaatregelen rond uw kritieke systemen leveren daarnaast een belangrijke bijdrage aan het mitigeren van de risico's op ongeautoriseerde wijzigingen, ongeautoriseerde handelingen en het optreden van verstoringen met impact op de gegevensverwerking. De bevindingen zoals gerapporteerd in deze boardletter zijn gericht op het beoordelen van de opzet en het vaststellen van het bestaan van algemene IT-beheersmaatregelen. Wij hebben in samenwerking met onze IT-auditors een aantal van deze maatregelen beoordeeld voor SAP HANA. Dit om de impact van de risico's van ongeautoriseerde wijzigingen, ongeautoriseerde handelingen en verstoringen te kunnen vaststellen voor die systemen die gekoppeld zijn aan de voor ons relevante processen en posten.

Hieronder geven wij een samenvatting van onze bevindingen voor SAP HANA, SAP CUA, SAP CRM en SAP Fiori.

De algemene IT-beheersmaatregelen bestaan uit drie onderwerpen;

- Logische toegangsbeveiliging; om het risico van ongeautoriseerde handelingen te adresseren.
- Wijzigingsbeheer; om het risico van ongeautoriseerde wijzigingen te adresseren.
- Continuïteit; om het risico van verstoringen te adresseren.

Voor de algemene IT-beheersingsmaatregelen is onze conclusie dat de provincie de risico's hieromtrent grotendeels voldoende beheerst. We hebben geconstateerd dat de bevindingen uit onze boardletter 2019 zijn geadresseerd respectievelijk dat een proces in gang is gezet om deze te adresseren. Een belangrijke opvolging is dat de organisatie voornemens is vanaf het vierde kwartaal 2020 periodiek te gaan toetsen of de bestaande autorisatie voldoet aan de hiervoor in het autorisatiedocument gestelde eisen.

Uitbesteding van ICT-dienstverlening

In het voorjaar van 2020 heeft de provincie de ICT-dienstverlening deels uitbesteed aan OGD een meer regie voerende rol gekregen. Om te controleren of de maatregelen zijn ingericht bij OGD, heeft de provincie elke maand overleg met OGD over de mate waarin de performance met betrekking tot de SLA wordt beoordeeld, waaronder het proces omtrent back-ups. Er hebben tot dusver geen noemenswaardige verstoringen in de continuïteit van de IT-omgeving in 2020 plaatsgevonden.

Op de volgende sheet hebben wij de uitkomsten van de IT-audit in relatie tot mede lokale overheden opgenomen in de vorm van een benchmark.

4.1 IT-beheersing (2/3)

Hoe scoort de provincie Noord-Brabant?

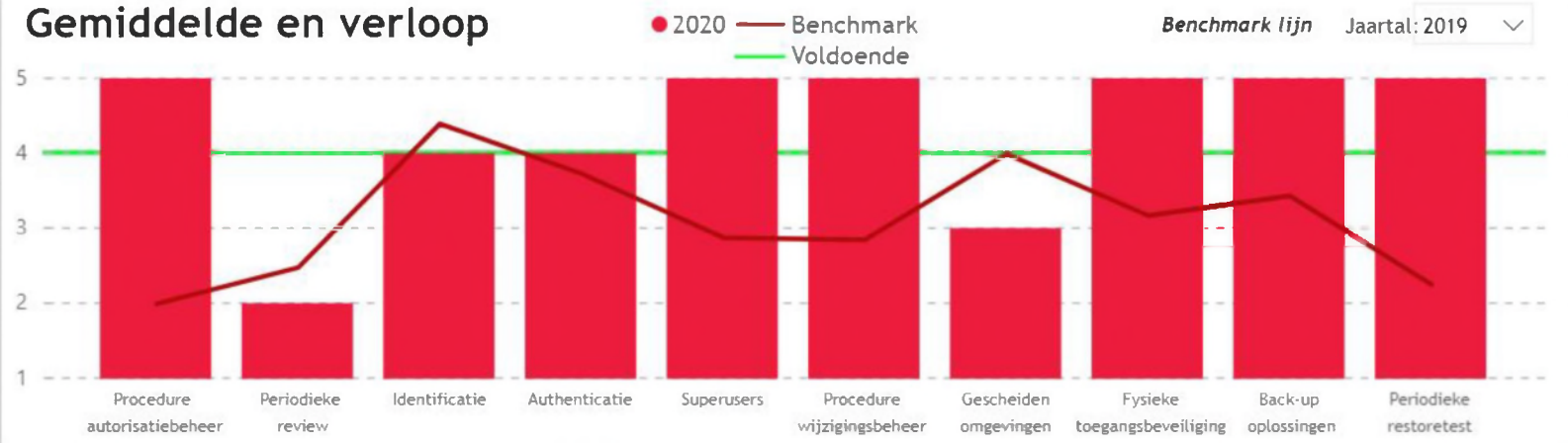
- Provincie Noord-Brabant scoort beter dan vergelijkbare organisaties

Aandachtspunten:

- Periodieke review: Dit proces is nog onderhanden.
- Gescheiden omgevingen: Verdere borging van de scheiding tussen productie- en testomgeving is nog onderhanden en de zichtbare waarborg van de functiescheiding tussen ontwikkelaar en beheerder ontbreekt, maar is onderhanden.

Uw scores samengevat:

Gemiddelde en verloop

Uw scores

Logische Toegangsbeveiliging

Wijzigingsbeheer

Continuïteit

Uitleg Benchmark

Op basis van onze kennis en inzichten die wij hebben opgedaan bij de uitvoering van IT-audits hebben wij een benchmark ontwikkeld.

Deze benchmark geeft inzicht in de IT-audit resultaten van uw organisatie afgezet tegen het gemiddelde van onze klanten (>50) binnen de Overheidssector.

Hierin is een score van 1 tot en met 5 per norm weergegeven waarbij BDO een score van minimaal 4 toereikend acht. De normen worden op de volgende pagina nader toegelicht.

4.1 IT-beheersing (3/3)

Logische toegangs-
Beveiliging

IT-beheersingsmaatregelen	Toelichting
Procedure autorisatiebeheer	Is er een proces ingericht voor het toekennen, wijzigen en intrekken van rechten en is er een normpositie per functie bepaald
Periodieke review autorisaties	Vindt periodiek een controle plaats op de actualiteit en juistheid van ingerichte autorisaties van gebruikers, inclusief functiescheiding
Identificatie	Hebben gebruikers een persoonlijk/op naam gestelde account om toegang tot applicaties te verkrijgen
Authenticatie	Dient het initiële wachtwoord te worden gewijzigd bij ingebruikname en wordt afgedwongen dat wachtwoorden voldoende complex zijn
Superusers & administrators	Zijn er gebruikers met volledige functionele en/of technische bevoegdheden die ingerichte autorisaties in systemen kunnen doorbreken
Procedure wijzigingsbeheer	Is er een proces ingericht waarbij release notes worden beoordeeld en updates eerst worden getest en geaccepteerd voorafgaand aan het in productie nemen
Scheiding van IT-omgevingen (OTAP)	Is er sprake van een aparte testomgeving waarin updates worden getest en is sprake van een logische functiescheiding bij gebruikers
Fysieke beveiliging	Is toegang tot de serverruimte afgeschermd voor onbevoegden
Back-up oplossingen	Worden periodiek back-ups van systemen gemaakt op basis van een schema en vindt monitoring op succesvol verloop hiervan plaats
Periodieke hersteltesten	Wordt periodiek getest of gemaakte back-ups teruggezet kunnen worden in de productie-omgeving om verlies van data te beperken

Wijzigingsbeheer

Continuïteit

5. VOORUITBLIK CONTROLE 2020

5.1 Onze controleaanpak 2020

5.1 Onze controleaanpak 2020

Focus op documentatie met betrekking tot waardering van balansposities

Onderkende risico's:

- Management override
- Waardering financiële vaste activa en grondexploitaties
- EU-aanbestedingen
- Ongeautoriseerde handelingen in IT-systemen

Inleiding

Onze aanpak voor 2020 is een combinatie van systeem- en gegevensgericht in samenwerking met de werkzaamheden van team CC&A. De focus bij de controle van de jaarrekening 2020 ligt, in het verlengde van de gevolgen van corona, op de documentatie van de waardering van balansposities.

Wij onderkennen bij de jaarrekeningcontrole de volgende aandachtspunten waar wij tijdens de controle extra nadruk op leggen:

► *Management override (theoretisch risico)*

Dit risico houdt in dat de directie of andere key-functionarissen zich in de unieke positie bevinden dat zij, gezien hun positie binnen de organisatie, vastgestelde procedures of autorisaties kunnen omzeilen of doorbreken. Tijdens onze controle zijn wij alert op signalen die hier aanleiding toe kunnen geven.

► *Waardering financiële vaste activa en grondexploitaties*

De provincie Noord-Brabant heeft een omvangrijke positie financiële vaste activa die met name uit verstrekte leningen met een verschillend risicoprofiel bestaat. De leningen die vanuit het beleid en de programma's zijn verstrekt in het kader van de publieke taak hebben hierbij het grootste risico dat zij niet volwaardig zijn. Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij specifiek aandacht voor de volwaardigheid en waardering van deze leningen. Tevens heeft de provincie een aantal grondexploitaties onderhanden, waarvan Logistiek Park Moerdijk de grootste en het meest risicovolle project is vanwege de huidige stikstofregels. Op 30 september 2020 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan in deze zaak waarbij zij heeft geconcludeerd dat een passende beoordeling aan het inpassingsplan is gegeven. Het risico dat dit project geen doorgang zal vinden is hiermee gemitigeerd.

► *Aanbestedingsrechtmatigheid*

Vanwege de complexiteit van de Aanbestedingswet is er een theoretisch hoog risico dat opdrachten ten onrechte niet zijn aanbesteed. Middels een zogenaamde spendanalyse controleren wij de lasten in 2020, waarbij wij middels een steekproef vaststellen of de aanbestedingsregels zijn nageleefd.

► *Ongeautoriseerde handelingen in IT-systemen*

De IT-omgeving van ondernemingen wordt steeds belangrijker naarmate steeds meer processen worden gedigitaliseerd. Van belang is dat wachtwoorden en rechten & bevoegdheden goed zijn ingericht om te voorkomen dat functionarissen meer bevoegdheden hebben dan vanuit hun functie noodzakelijk. Te ruime bevoegdheden kunnen er toe leiden dat functionarissen handelingen hebben verricht die zij gezien hun functie niet hadden mogen verrichten met eventuele omvangrijke gevolgen. Tijdens onze controle verrichten wij specifieke werkzaamheden op de inrichting van de IT-systemen en controleren wij of goedkeuringen door de juiste functionarissen zijn verricht.

Tevens staat dit najaar voor ons in het teken van het maken van afspraken met de organisatie om de doorlooptijd voor de controle te verkorten en maken wij afspraken over de documentatie die benodigd is voor de jaarrekeningcontrole 2020.

bdo.nl

Provinciale Staten van Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 'S-HERTOGENBOSCH

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
Fax (073) 680 76 80
www.brabant.nl
IBAN NL86INGB0674560043

Bereikbaarheid
openbaar vervoer en fiets:
www.brabant.nl/route

Onderwerp

Bestuurlijke reactie op de Boardletter 2020

Geachte Statenleden,

In aanloop naar de controle van de jaarrekening 2020 - in het voorjaar van 2021 - heeft de huisaccountant BDO de concept boardletter met de relevante bevindingen over de tussentijdse controle aangeboden. In deze rapportage richt BDO zich met name op mogelijke verbeterpunten in de bedrijfsvoering en de processen die zij hebben onderzocht in het kader van de controle van de jaarrekening. De boardletter is daarom van nature kritisch van aard. Dit heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de interne beheersing en het zelfcontrolerend vermogen van de provincie.

Zoals BDO zelf al aangeeft in de aanbestedingsbrief heeft de boardletter een dubbel karakter. De aanbevelingen van BDO zijn niet alleen relevant voor de organisatie maar ook voor PS zodat u vanuit uw toezichthoudende rol kan toezien op de verbeteringen in de interne beheersing.

In deze brief is de reactie van ons college opgenomen op de bevindingen van de accountant. Hieronder wordt per onderwerp ingegaan op de context en de stand van zaken.

Rechtmatigheidsverantwoording

BDO start de boardletter met actualiteiten in wet - en regelgeving waaronder de ontwikkelingen omtrent de rechtmatigheidsverantwoording door het college met ingang van 2021. Om de rechtmatigheidsverantwoording nog in 2020 door de Tweede Kamer te laten behandelen, heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties afgelopen zomer de rechtmatigheidsverantwoording gekoppeld aan de Wet versterking decentrale rekenkamers. Behandeling van de rechtmatigheidsverantwoording in de Tweede Kamer staat vooralsnog in december 2020 gepland. Er moeten nog meerdere stappen worden doorlopen

Datum

16 november 2020

Ons kenmerk

C2271819/ 4786015

Uw kenmerk

Contactpersoon

N.J.E.M. (Natascha) Emans /
J.B.A.M. (Johan) Eppenhof

Telefoon

(06) 53794307/ (06) 52794238

Email

nemans@brabant.nl/
jeppenhof@brabant.nl

Bijlage(n)

voordat invoering een feit is, waardoor er onzekerheid is of de invoering in 2021 zal ingaan.

Datum

16 november 2020

Ons kenmerk

C2271819/4786015

- GS reactie: Ondanks deze onzekerheid zijn er, zoals de accountant al aangeeft, wel al diverse stappen gezet ter voorbereiding van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door de ambtelijke organisatie. Er is een plan van aanpak opgesteld voor de implementatie, er vindt periodiek overleg plaats met andere provincies en er vindt afstemming plaats tussen de werkgroep S&V en de ambtelijke werkgroep rechtmatigheid. Omdat de wet nog niet is goedgekeurd in de Tweede Kamer kunnen de bijbehorende kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV en de handreiking van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants ook nog niet worden uitgebracht. Dit levert voor de voorbereiding door de provincie nog diverse onduidelijkheden en blinde vlekken op. Op dit moment is het streven van de Minister nog steeds vast te houden aan 1 januari 2021 als ingangsdatum van de nieuwe manier van werken. Wel gaan er steeds meer geluiden op om 2021 te zien als pilotjaar. De ontwikkelingen op dit gebied worden continu gevolgd en meegenomen in het plan van aanpak. Mocht er sprake zijn van uitstel dan wordt deze tijd benut voor een pilotjaar. Dit betreft dan een interne exercitie en maakt géén onderdeel uit van het jaarrekening-proces 2021.

Verwerkingwijze subsidies

BDO heeft in de Boardletter de ontwikkeling ten aanzien van de methodiek van lastneming door provincies en gemeenten van verstrekte subsidies uiteengezet. De commissie BBV heeft begin 2019 aanvullende regelgeving gepubliceerd over het moment van lastneming door provincies en gemeenten van verstrekte subsidies. Een werkgroep met daarin een afvaardiging van provincies, gemeenten, van het Ministerie van BZK en accountants heeft een uniforme werkwijze op deze aanvullende regelgeving opgesteld. De provincie Noord-Brabant heeft vervolgens conform de uniforme werkwijze een grensbedrag van € 2,5 miljoen voorgesteld. Het besluit hierover is, gelijktijdig met de begroting, in de Statenvergadering van 13 november 2020 genomen.

In de Boardletter is opgenomen dat in de afgelopen periode er bij provincies onzekerheid is ontstaan ten aanzien van het vast te stellen grensbedrag hetgeen impact heeft op de in de subsidiebeschikkingen op te nemen voorwaarden en aan te leveren documenten. Dit als gevolg van een reactie van de Commissie BBV op de door de werkgroep vastgestelde werkwijze.

- GS reactie: Met het besluit van PS van het grensbedrag heeft de provincie conform de landelijk afgestemde werkwijze gehandeld. Daarbij is ook rekening gehouden met meerjarige bestendigheid en voorkomen van lastenverzwaring bij subsidieontvangers. Wij onderkennen dat zoals BDO al aangeeft er intussen landelijk toch onduidelijkheid is ontstaan bij diverse provincies als ook bij accountants over een eenduidige en uniforme interpretatie. Daarom wordt er momenteel door provincies en accountants naarstig gezocht naar een voor alle partijen passende oplossing. De provincie Noord-Brabant sluit samen met BDO aan bij dit landelijke te

voeren overleg. Mocht dat onverhoopt toch nog tot een aanpassing leiden dan zullen we dat zo spoedig mogelijk laten weten.

Datum

16 november 2020

Ons kenmerk

C2271819/4786015

Impact van Covid 19

BDO geeft aan dat de belangrijkste gevolgen van corona voor de provincie Noord-Brabant betrekking hebben op onzekerheden en/of vertraging binnen programma's en voor investeringen, maar dat de exacte gevolgen voor de provincie, met name voor de waardering van leningen en verbonden partijen, pas bij de jaarrekening 2020 duidelijk zullen zijn.

Geadviseerd wordt om voor de korte termijn naast de toets op de financiële impact ook het effect op de bedrijfsvoering en interne beheersing na te gaan.

- GS reactie: De focus voor ons als middenbestuur lag bij de start van de coronacrisis op het verkrijgen van inzicht in de impact ervan op de samenleving en die sectoren waar de eerste harde klappen vallen. En uiteraard als werkgever op het faciliteren van thuiswerken van medewerkers, GS en PS. We hebben afspraken gemaakt met leveranciers van ondersteunende diensten die direct geraakt worden zoals ICT, schoonmaak en catering. Daaropvolgend hebben we de impact van corona(maatregelen) op de programma's van de provincie in beeld gebracht. Een eerste beeld hiervan is beschreven in Burap II en doorvertaald in de begroting 2021. Daarbij zijn ook eerste stappen gezet om de impact op onze bedrijfsvoering in de volle breedte en interne beheersing in beeld te krijgen, waaronder in onze subsidierelaties en bij verbonden partijen.

Met de kennis die we inmiddels hebben opgedaan kunnen we de impact van corona op onze organisatie, bedrijfsvoering en interne beheersing vollediger in beeld brengen. We gaan daarbij gebruik maken van de coronascan die BDO heeft ontwikkeld voor gemeenten en provincies. En we betrekken de Kadernota rechtmatigheid 2020, welke binnenkort wordt gepubliceerd door de commissie BBV, waarin de mogelijke effecten van coronamaatregelen op de interne en externe controle zijn opgenomen. Op de geijkte momenten in de S&V-cyclus en in de interne en externe controles geven we een zo nauwgezet mogelijk beeld van de stand van zaken. We gaan daarbij in op de risico's van de coulance regeling bij subsidies en leningen op de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening, balansposities zoals leningen derden en waardering van gronden en verbonden partijen en de effecten op bedrijfsvoering en interne beheersing. Hier komen we als eerste bij de jaarrekening 2020 op terug.

Voor de lange termijn geeft de accountant in overweging om een scenario analyse op te stellen om tijdig aan de juiste knoppen te kunnen draaien. Breng vanuit risicomanagement in beeld wat er kan gebeuren als de Coronacrisis nog een half jaar, een jaar of anderhalf jaar aanhoudt, niet alleen voor wat betreft de consequenties voor de Brabantse samenleving en de door de provincie in dat kader te treffen maatregelen, maar ook voor wat betreft de consequenties voor de bedrijfsvoering en de interne organisatie.

- GS reactie: We leren iedere dag over de impact van corona(maatregelen). Het doorvertalen naar de impact op onze organisatie en bedrijfsvoering zal een adaptief proces zijn waarin we steeds meer kennis opdoen om adequaat te kunnen bijsturen. We gaan periodiek, gekoppeld aan de S&V-cyclus, een risico- en impactanalyse uitvoeren om aansluiting te houden en te kunnen sturen op veranderende omstandigheden. We werken gekoppeld aan de Koers 2030 scenario's uit met betrekking tot de impact van corona op onze organisatie.

Datum

16 november 2020

Ons kenmerk

C2271819/4786015

Effectiviteit van de interne beheersing

De accountant is op basis van de uitgevoerde werkzaamheden tot de conclusie gekomen dat de interne beheersing als geheel (three lines of defense) in de basis toereikend is om materiële onjuistheden en onrechtmatigheden in het kader van de jaarrekeningcontrole te ontdekken en te corrigeren. In het overzicht kaderstelling en interne beheersing op pagina 12 van de Boardletter scoren bijna alle processen op de diverse onderdelen de kleur groen (adequaat, enkel aanbevelingen ter verdere optimalisatie). Wel is geconstateerd dat er nog aandachtspunten zijn op het gebied van het zichtbaar maken van de uitgevoerde controles. Dit wil zeggen dat er wel in alle processen sprake is van (primaire) functiescheiding en autorisaties, maar dat zichtbare (controle)handelingen die ten grondslag liggen aan de autorisaties in sommige processen ontbreken.

- GS reactie: De ontbrekende zichtbare (controle)handelingen zijn op detailniveau gedeeld met de ambtelijke organisatie. Er wordt de komende periode per proces beoordeeld of er extra controlehandelingen moeten worden toegevoegd en/of dat controlehandelingen zichtbaar(der) moeten worden vastgelegd. Hierbij wordt wel aangegeven dat efficiency ook deel zal uitmaken van de overweging of een controlehandeling moet worden toegevoegd/zichtbaarder moet worden gemaakt.
 - Door Team Concerncontrol & Auditing wordt in gezamenlijkheid met de accountant bekeken wat er aanvullend in het subsidieproces moet plaatsvinden zodat het subsidieproces vanaf 2021 (deels) systeemgericht gecontroleerd kan worden.
 - Voor het personeelsproces wordt op basis van een controlelijst maandelijks controle uitgevoerd voordat verloning plaats vindt. BDO heeft hierbij aangegeven dat bij deze controle onvoldoende zichtbaar is welke eventuele bevindingen zijn geconstateerd. Hiervan is reeds door de ambtelijke organisatie beoordeeld dat deze controle vanuit efficiency overweging niet wordt toegevoegd. Dat kan in dit geval ook omdat het risico op een materiële onjuistheid beperkt is. BDO geeft in de boardletter zelf ook aan zich te kunnen vinden in deze conclusie van de provincie.
 - In de vorige Boardletter heeft de accountant geadviseerd om de controle bij de orderdesk uit te breiden ter borging van de aanbestedingsrechtmatigheid. Deze controle is tot op heden nog niet ingevoerd. De reden hiervoor is het feit dat er twijfels zijn bij de vraag in hoeverre het resultaat van deze controle opweegt tegen de benodigde inzet die hiervoor nodig is (efficiency overweging). Om

dit vast te kunnen stellen wordt op dit moment een analyse uitgevoerd. Bij de volgende controle is ofwel de geadviseerde uitbreiding van de controle ingevoerd ofwel kan er vanuit inhoud beargumenteerd worden dat het niet raadzaam is om de geadviseerde uitbreiding van de controle in te voeren.

Datum

16 november 2020

Ons kenmerk

C2271819/4786015

Openbaar Subsidieregister

In de boardletter bij de jaarrekeningcontrole 2019 is gerapporteerd over het subsidieproces en het openbaar subsidieregister. BDO heeft bij de interimcontrole geconstateerd dat de ambtelijke organisatie deze aanbevelingen onderhanden heeft en hier een praktische en technische werkbare invulling aan geeft zonder dat dit afbreuk doet aan de leesbaarheid van het openbaar subsidieregister.

- GS reactie: Wij onderschrijven de bevindingen door BDO op dit punt volledig. De adviezen uit de boardletter om de transparantie te vergroten aangaande publicatie van subsidieverleningen, -wijzigingen en vaststellingen zijn opgepakt. In aanvulling daarop kan nog worden gemeld dat in de PS-commissievergadering Sturen en Verantwoorden van vrijdag 6 november jl. een presentatie van de beoogde uitwerking heeft plaatsgevonden.

Immunisatieportefeuille

Vanuit de commissie sturen en verantwoorden is aan BDO gevraagd onderzoek te doen hoe de risico's van de immunisatieportefeuille worden beheerd, hoe het rendement op peil wordt gehouden en wat de rol van Provinciale Staten is. Bij dit onderzoek is vastgesteld dat de risicobeheersing goed in de grip is, dat de gestelde kaders door Provinciale Staten duidelijk zijn en dat middels een gesteld mandaat binnen de kaders wordt geopereerd. BDO geeft aan dat door de gestelde kaders in de verordening treasury er weinig speelruimte is waarbinnen de treasurer kan opereren. De belangrijkste restricties betreffen de portefeuillelimiet en de risico aanvaardbaarheid ('risk appetite').

De verwachting is dat vanaf 2021 het minimaal gestelde rendement van € 122,5 miljoen niet meer gehaald zal worden. De accountant geeft Provinciale Staten daarom ter overweging een richting te kiezen tussen rendement of risicoprofiel. Enerzijds is er externe wetgeving die de provincie restricties oplegt wat zij met haar overvloedige middelen kan en mag doen, en anderzijds hebben economische ontwikkelingen de afgelopen jaren gevolgen gehad op de rentestanden op hypotheek en leningen. Beiden leiden ertoe dat het rendement de komende jaren verder zal afnemen. Wanneer Provinciale Staten waarde hecht aan een minimaal te behalen rendement, zal de provincie minder risico-avers moeten zijn. BDO geeft hierbij als mogelijkheden de onderverdeling van de portefeuillelimiet te herzien of leningen met een iets hoger risicoprofiel en dus hogere rente te accepteren. Daarnaast wordt de overweging meegegeven het vermogen, binnen de reikwijdte van de Verordening treasury, breder in te zetten voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven in Brabant.

- GS reactie: Wij zijn het eens met de zienswijze van de accountant. Wij zijn al in gesprek met de (werkgroep Immunisatievermogen van) commissie

Sturen en Verantwoorden over voorstellen voor aanpassing van het beleid. Die besprekingen krijgen een vervolg in het eerste kwartaal van 2021 en zullen naar verwachting leiden tot vaststelling van het aangepaste beleid in de loop van 2021.

Datum

16 november 2020

Ons kenmerk

C2271819/4786015

IT beheersing

BDO heeft de betrouwbaarheid en continuïteit IT beoordeeld voor zover deze relevant is voor de controle van de jaarrekening. Voor de algemene IT-beheersingsmaatregelen is de conclusie dat de provincie de risico's hieromtrent grotendeels voldoende beheerst. Bevindingen uit de boardletter 2019 zijn geadresseerd of er is een proces in gang gezet om deze te adresseren. Een belangrijke opvolging is dat vanaf het vierde kwartaal 2020 periodiek wordt getoetst of de bestaande autorisatie voldoet aan de hiervoor in het autorisatiedocument gestelde eisen.

De uitkomsten van de IT-audit in relatie tot mede lokale overheden heeft BDO opgenomen in de vorm van een benchmark. In de benchmark scoort de provincie op het merendeel van de onderdelen een 4 of hoger. Alleen de onderdelen Periodieke review en Gescheiden omgevingen scoren lager dan de minimale score van 4 die door BDO toereikend wordt geacht.

- GS reactie; In algemene zin is er m.b.t. de IT-beheersing sprake van een positief beeld. Gemiddeld genomen scoort PNB namelijk een stuk hoger dan het gemiddelde van de opgenomen benchmark. Met betrekking tot de onderdelen waar nog verbetering benodigd is, geldt dat deze verbeteringen reeds lopen en zullen zijn doorgevoerd voordat de boardletter van volgend jaar wordt gepresenteerd.

Vooruitblik controle 2020

BDO eindigt de boardletter met een vooruitblik op de jaarrekeningcontrole 2020. Bij deze controle onderkent de accountant de volgende aandachtspunten waar extra de nadruk op zal worden gelegd;

- Management override (theoretisch risico),
- Waardering financiële vaste activa en grondexploitaties,
- Aanbestedingsrechtmatigheid,
- Ongeautoriseerde handelingen in IT-systemen.

- GS reactie; In het najaar worden er met de accountant afspraken gemaakt voor de jaarrekeningcontrole. Naast afspraken over bovengenoemde aandachtspunten gaat het hier ook om de benodigde documentatie voor de jaarrekeningcontrole en de doorlooptijd van de controle. Streven is om de doorlooptijd van de controle weer te verkorten. De jaarrekening 2019 heeft een langere doorlooptijd gekend als gevolg van de Corona uitbraak in het voorjaar 2020.

Al met al kan het college zich goed vinden in de bevindingen en aanbevelingen van de accountant. Deze boardletter geeft het college vertrouwen dat zowel voldaan kan worden aan de eisen die gesteld zijn aan getrouwheid en rechtmatig handelen als aan het invullen van de benodigde aandacht voor verbeteringen in de interne beheersing en het zelfcontrolerend vermogen van de provincie.

Datum

16 november 2020

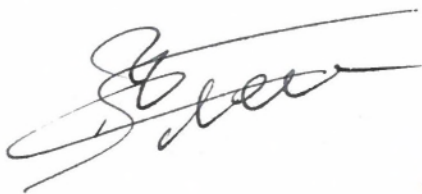
Ons kenmerk

C2271819/4786015

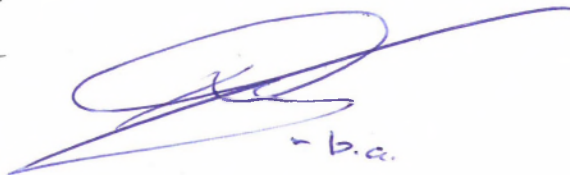
Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

mr. I.R. Adema

drs. M.J.A. van Bijnen MBA